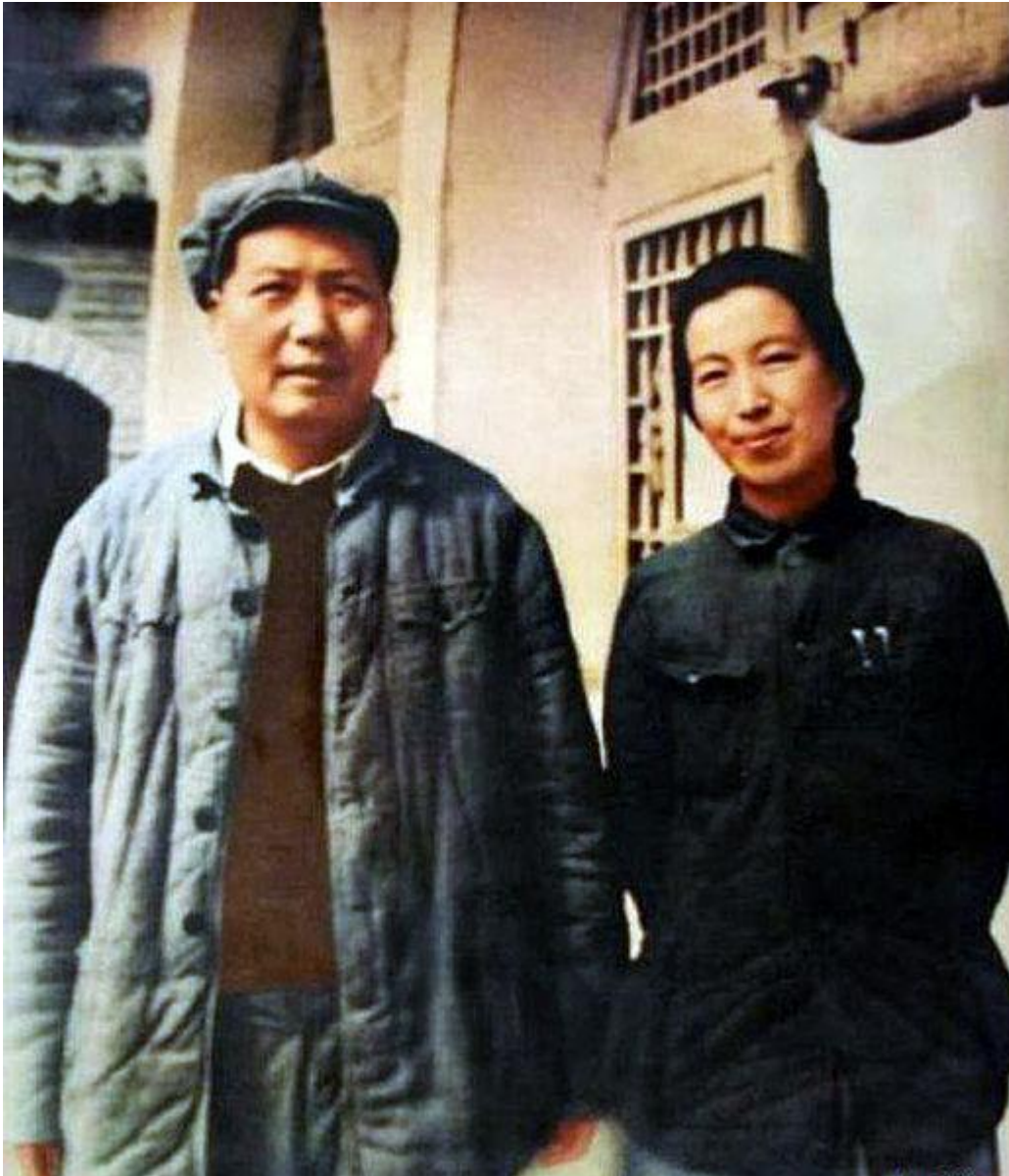

Martin Fahlgren
**En titt bakom kulisserna i Kina:
Exemplet Jiang Qing**

Ovan: Mao Zedong och Jiang Qing 1946

Innehåll

Introduktion.....	1
Kampanjen mot ”de fyras gäng”	2
Utdrag ur Roxane Witke: <i>Kamrat Chiang Ching</i>	6
Bilaga. Kinesisk press om störtandet av ”de fyras gäng”	20

Introduktion

När man analyserar utvecklingen i Kina så är det viktigt att studera det kinesiska samhället från alla möjliga synvinklar, ekonomiskt, socialt och politiskt. Och inte minst är det väsentligt att dissekera det kinesiska kommunistpartiet och dess ledande skikt.

Denna artikelsamling, där huvudpersonen är Maos hustru Jiang Qing, belyser främst de omfattande materiella privilegier som de högsta ledarna i kinesiska kommunistpartiet uppenbarligen kunde njuta av redan på Maos tid, men den tar även upp kampanjen mot ”de fyras gäng” (som brukar betraktas som de främsta representanterna för den ”maoistiska vänstern”) efter Maos död.

I augusti 1972 inbjöds den amerikanska historikern Roxane Witke till Kina av Jiang Qing, känd för sin radikala kulturpolitik. Detta gav unika möjligheter att få en inblick i hur en ledande kinesisk kommunist levde och tänkte.

Under en veckas tid berättade Jiang Qing om sitt liv för Witke, som därvid också på nära håll fick erfarra hur denna märkliga kvinna levde. Och det var inte fråga om ett spartanskt leverne, utan om slottsliknande bostäder, privatflyg, tjänare och upppassare, mat tillagad av mästerkockar m m. Detta stred uppenbarligen mot de långt drivna sociala jämlikhetsideal som den ”maoistiska vänstern” – och Jiang Qing – förknippats med alltsedan kulturrevolutionen.

Efter Kina-besöket skrev Roxane Witke en bok om sitt möte med Jiang Qing. Den publicerades kort efter att Jiang Qing arresterats.¹ Ett längre utdrag ur denna bok återges nedan.

Affisch från den kinesiska kulturrevolutionen: Jiang Qing med ”Maos lilla röda” i handen. Bildtexten säger ”Mao Zedongs oöverbärande tänkande kastar ljus över den revolutionära konstens stadier”

¹ Roxane Witke, *Kamrat Chiang Ching*, Askild & Kärnekull, 1977. Yan Jiaqi, Gao Gao, *Turbulent decade: a history of the cultural revolution* (1996), innehåller ett intressant kapitel om Jiang Qing och hennes samtal med Witke, allt utifrån ett kinesiskt (anti-Jiang)-perspektiv.

Kampanjen mot ”de fyras gäng”

Efter Maos död i september 1976 dröjde det inte länge – oktober 1976 – förrän ”de fyras gäng” – dvs Jiang Qing och hennes bundsförvanter Wang Hongwen, Yao Wenyuan, och Zhang Chunqiao – greps, anklagade för att ”ha planerat en kupp”.² Därefter iscensattes en hätsk smutskastningskampanj som särskilt hade udden riktad mot Jiang Qing.

Affisch från kampanjen mot ”de fyras gäng”: ”Kasta beslutsamt ut Wang-Zhang-Jiang-Yaos anti-partiklick!”

I botten låg politiska frågor, där ”de fyras gäng” utpekades som ansvariga för de flesta av kulturrevolutionens ”excesser” som man nu ville ta avstånd från. Kulturrevolutionen var ett avslutat kapitel och de som råkat i onåd under densamma var på väg tillbaka in i värmen igen. I detta sammanhang var det viktigt att se till de personer som förknippades med kulturrevolutionen förpassades till historiens skräphög, och då räckte det inte med att hålla sig till politiska stridsfrågor som säkert många hade svårt att ta ställning till eller så kanske de t o m tyckte att ”de fyras gäng” hade rätt – därför tillgreps alla möjliga knep för att ”avslöja” vilka uslingar ”de fyras gäng” var – det rörde som om mänsklighetens avskum.³

I kampanjen mot Jiang Qing lades stor vikt vid hennes påstådda flärdfullhet, luxuösa leverne och dekadenta livsstil.⁴ Det är ganska rimligt att tro att det var grova överdrifter som spreds

² Den 24 oktober 1976 publicerade de ledande kinesiska dagstidningarna en gemensam ledare om ”de fyras gäng”. Artikeln, som även nämns av Witke, publicerades i den engelskspråkiga tidningen *Peking Review* den 29 oktober. Den återges i sin helhet i svensk översättning som bilaga nedan.

³ En hel del av den politiska kritik som riktades mot ”de fyras gäng” var i själva verket också en kritik mot Mao, även om det givetvis inte sades öppet. Som ett exempel på detta kan vi ta förnekandet av att det skulle kunna uppstå en ny borgarklass i Kina och t o m i kommunistpartiet (kampen mot ”kapitalistfararna” i kommunistpartiet var ju ett av huvudmålen med kulturrevolutionen):

”Var och en vet att samhället är uppdelat i klasser och att ett politiskt parti är en politisk organisation som representerar en viss klass; en klass kan inte alstras inifrån ett politiskt parti. I proletariatets politiska parti är det både möjligt och troligt att det framträder personer eller fraktioner som representerar bourgeoisien, men en bourgeoisie kan absolut inte framträda. När ’de fyras gäng’ framhärdade i att påstå att det finns en bourgeoisie i Kinas kommunistiska parti — vårt storslagna, ärofulla och glansfulla parti — så var deras fåfänga syfte att i grunden förneka den proletära karaktären hos vårt parti.” (Artikel i *Folkets Dagblad* 14/3 1977, citerad i *Stororeda under himlen*, 1979, s. 130)

⁴ Tex påstods att hon åt gulfiskar, att hon lät stänga ett skeppsvarv i Kanton eftersom oväsendet därifrån hindrade henne från att sova, att hon lät hugga ned en skog för att få bättre utsikt från sitt fönster osv.

för att svartmåla henne inför massorna. Givetvis var också många av anklagelserna överdrivna, men faktum är att Roxane Witke ger åtskilliga interiörer som bekräftar lyxlivet.

Men kritiken stannade inte med detta. Avslöjandena om lyxliv skulle ju fö kunna slå tillbaka på hennes vedersakare, som sannerligen inte själva levde särskilt spartanskt.⁵ Därför kompletterade man bilden genom att framställa henne som en mycket självisk och moraliskt fördärvad person. T ex påstods hon ha suttit och spelat poker när Mao var allvarligt sjuk och ha beställt utländska ”pornografiska filmer” för privata visningar.⁶ Hon anklagades även för att ha ”avslöjat statshemligheter” när hon med Witke hade diskuterat sitt privatliv med Mao!

”Krossa de fyras gäng” – Affisch från 1978

I sin bok låter Roxane Witke oss få en mer nyanserad bild av människan Jiang Qing. Vi får t ex inblick i hur hon levde (bostad, kläder, mat osv), liksom i hennes stora filmintresse, som bl a omfattade en stor fascination för Greta Garbo (särskilt hennes tolkning av ”Drottning Kristina”) – vilket fö sätter Jiang Qings kultursyn i ett märkligt ljus: samtidigt som hon själv unnade sig ”borgerliga filmer” utsatte hon kulturen i Kina för hård politisk censur och ideologisk styrning (särskilt ryktbara blev hennes sk modelloperor).

Witke visar att Jiang Qing inte var den spartanske ”proletäre revolutionär” som man tidigare försökt ge sken av, men samtidigt också att angreppen mot henne efter hon arresterats innehöll grova överdrifter, illvilliga tolkningar och demagogiska knep.

I bokens avslutande kapitel (”Elfte timmen”) kommenterar Witke utförligt hetskampanjen mot Jiang Qing och ger exempel på att man inte drog sig för att beskylla henne för lösaktigt leverne, för att vara ”prostituerad” osv, dvs man begagnade sig av och frambesvärjde sexistiska fördomar om kvinnor. Utdragen ur Witkes bok som återges nedan avslutas med ett längre avsnitt ur detta kapitel.

Rättegången

I november 1980 ställdes ”de fyras gäng”, tillsammans med Chen Boda, Huang Yongsheng, Wu Faxian, Li Zuopeng, Qiu Huizou och Jeng Tengjiao, inför rätta, bl a anklagade för det politiska och ekonomiska kaos som rådde under kulturrevolutionen.

Rättegången, som pågick till slutet av januari 1981, rapporterades utförligt i den engelskspråkiga tidskriften *Beijing Review*, med början i nr 48 (1 december 1980) – med bl a artikeln ”Trial of Lin-Jiang Cliques Begins”, där Lin syftade på den avlidne Lin Biao. Till Lin Biaos

⁵ 1976 anklagades t ex Deng Xiaoping för att ha tillgripit statliga medel för att bygga ett residens utanför Beijing.

⁶ Som exempel på detta nämnde den kinesiska pressen upprepade gånger musikalfilmen *Sound of Music* som näppeligen kan karakteriseras som en porrfilm.

anhängare räknades bl a den åtalade f d flygvapenchefen Wu Faxian och f d generalstabschefen Huang Yongsheng.⁷

Beijing Review nr 48-1980 handlar till stor del om rättegången mot "Lin-Jiang-klicken"

Jiang Qing erkände ingen skuld under rättegången, utan försvarade sig med att hon alltid enbart utfört Maos order. Hennes slutord inför rätten var:

Allt är en komplot. Jag förstår inte denna rättegång. Alla skymfar Mao Zedong, mig, och t o m kulturrevolutionen. Jag är den som bäst förstår Ordförande Mao, som var hans fru under 38 år. När Mao segrade, segrade jag. Jag är kvinnan som beledsagade honom i det förflutna. Och vart har ni alla tagit vägen sedan?

Åhörarna reagerade med skratt.

Jiang Qing dömdes till döden, men dödsdomen omvandlades senare till livstids fängelse. Hon frigavs 1991 på medicinska grunder, men dog kort därefter (maj 1991), officiellt pga självmord.

Det är viktigt att notera att av de åtalade hade Chen Boda, tillsammans med Jiang Qing, Yao Wenyan, och Zhang Chunqiao (från "de fyras gäng") utgjort kärnan i den s k "Centrala gruppen för kulturrevolutionen", som på Maos initiativ hade bildats i maj 1966 för att stå i ledningen för kulturrevolutionen. Dessutom hade säkerhetschefen Kang Sheng ingått som "rådgivare – han dog i december 1975 och klarade sig därmed ifrån att dras med i de övrigas fall, fast han uteslöts postumt från kommunistpartiet i oktober 1980 för sin verksamhet under

⁷ De 10 åtalade var Jiang Qing, Zhang Chunqiao, Yao Wenyan, Wang Hongwen, Chen Boda, Huang Yongsheng, Wu Faxian, Li Zuopeng, Qiu Huizuo och Jiang Tengjiao.

kulturrevolutionen, vilket innebär att även han skulle åtalats om han hade varit vid liv. Detta betyder att man i praktiken ställde *hela ledningen för kulturrevolutionen inför rätta*.

Jiang Qing under rättegången

Indirekt så var givetvis detta också en hård kritik mot Mao, men att öppet attackera Mao det vågade man inte. Det kan tyckas märkligt att man på detta sätt utpekade och dömde ett stort antal syndabockar för kulturrevolutionens excesser, utan att dra in Mao som ju egentligen var huvudfiguren i alltihopa, vilket i längden var ohållbart eftersom alla i själva verket visste att det låg till på detta sätt. Därför tog man itu även med Mao, men på ett betydligt försiktigare och vördnadsfullare sätt. När ”de fyras gäng” hade begått allvarliga brott, hade Mao bara gjort misstag, allvarliga felbedömningar osv. Mao ville man inte detronisera helt – han personifierade trots allt den kinesiska revolutionen. Kritiken mot Mao formulerades i dokument som antogs vid Kinesiska kommunistpartiets elfte centralkommittés sjätte plenarmöte i juni 1981.⁸

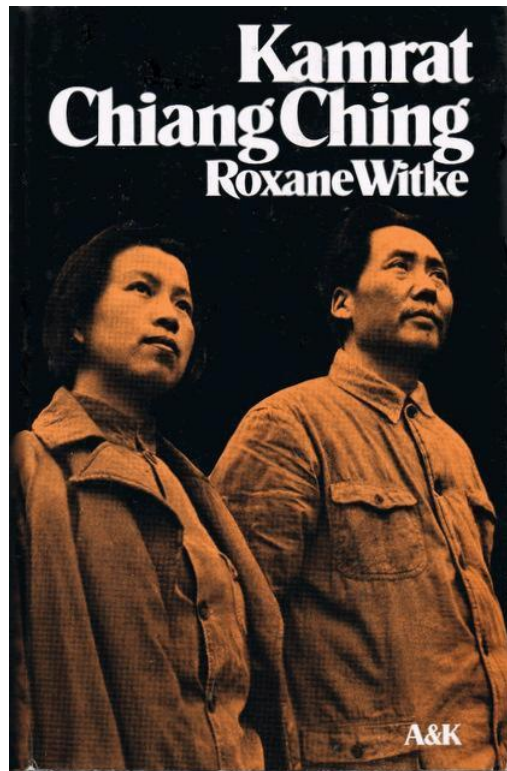
Lästips – mera om Kina efter Mao, utrensningen av ”de fyras gäng” m m:

[Kina efter Mao](#), av Livio Maitan, Les Evans och S S Wu (se särskilt Evans artikel)

MF Göteborg 20/4 2012, kompletterat 1/5 2012

⁸ Se [Resolution on CPC history \(1949-81\)](#) – på engelska, finns tyvärr inte översatta till svenska

Utdrag ur Roxane Witke: *Kamrat Chiang Ching*

Svensk översättning: Hans Björkegren (utg. Askild & Kärnekull 1977)

I bokutdragen har transkriptionen av kinesiska namn ändrats till det moderna pinyin-systemet (t ex Chiang Ching → Jiang Qing)

Sidangivelserna (sidnumren) gäller den tryckta svenska utgåvan av boken.

Sid 1 [Prolog]

Månaden efter Mao Zedongs död den 9 september 1976 arresterades hans änka Jiang Qing och tre andra framstående ledare Yao Wenyuan, Wang Hongwen och Zhang Chunqiao — vilka alla hade kommit till makten som talesmän för Maos kulturrevolutionära principer. Nu brännmärktes de som fiender till partiet och staten. Under de veckor som följde marscherade miljonhövdade massor genom gatorna i Peking [Beijing], Shanghai och andra städer; de anklagade ”de fyras liga” för att ha försökt mörda Hua Guofeng, den man som hade efterträtt Mao som partiordförande, och för att ha sökt tillvälla sig den högsta makten inom partiet och staten. Demonstranter i Shanghai bar bilder föreställande Jiang Qing med en snara om halsen och baner där de stora tecknen för hennes namn var skrivna så att de liknade benknotor. I början av oktober skall Hua ha informerat politbyråns centralkommitté om att Jiang Qing hade sökt utvidga sin makt genom en serie otillåtna handlingar; bland annat hade hon sommaren 1972 beviljat en kvinnlig amerikansk forskare en häpnadsväckande, veckolång intervju. Hon anklagades för att utnyttja intervjun till att ”skapa en kult kring sin person” och för att ha avslöjat privatförhållanden och partihemligheter för en utlänning. Under den följande månaden svärtades hon i illustrerade väggtidningar ned som ”en kejsarinna” och ”förrädare”. Några väggtidningar visade foton av Jiang Qing och ”den kvinnliga amerikanska forskaren” — som var jag själv — under intervjuerna. Vad som en gång varit en fördel för henne hade blivit till nackdel.

Jiang Qing var fjärde och sista hustru till Mao Zedong, en gång samtidens mest inflytelserike revolutionsledare med ett rekordlångt maktinnehav. Trots den kinesiska regeringens återhållsamma publicitet kring henne var hon vid tidpunkten för intervjuerna och medan jag skrev denna bok den mäktigaste kvinnan i världen...

Sid 37-43 [Kap. 1. Mötet]

Det viktigaste var dock att våra besök introducerade oss i den kulturvärld, som underförstått var Jiang Qings revir i Shanghai, där en av väktarna var Yao Wenyuan. Ett besök i den kontroversielle moderne författaren Lu Xuns hem slutade med en litterär dispyt, som senare återupptogs med Jiang Qing. Hon skulle senare också återkomma till en diskussion om den stora 1700-talsromanen "Drömmen i den röda paviljongen" som jag haft med den i många strider ärrade litteraturkritikern professor Liu Dajie vid Fudan-universitetet. Genom Yao Wenyuan ordnades opera- och balettföreställningar och intervjuer med skådespelartrupperna.

Sent på kvällen den 24 augusti återvände vi från en uttömmande intervju med dansare som under Jiang Qings överinseende hade befriats från den klassiska baletten. Medan vi körde mot solen, som snabbt gick ned över Shanghais låga industrisilhuett, tittade mina följeslagare på Lao Zhen som försökte vara alldeles lugn fast hon var så hon kunde spricka av upphetsning när hon meddelade: "Vi har fått reda på att kamrat Jiang Qing i hemlighet har flugit till Kanton [Guangzhou] där hon reflekterar över sitt liv och revolutionen. Hon vill träffa er igen en eller ett par gånger. Alla frågor som ni har ställt de senaste dagarna kommer att besvaras. Ni flyger dit i morgon med ett plan som skickas från Peking. Vi måste understryka att resan är hemlig; ingen får känna till den utom de personer som följer er."

Skulle vi bli förda till något mytiskt kungadöme (eller drottningdöme?), där kvinnans vilja var lag? undrade jag för mig själv medan jag kämpade för att få en smula verklighetskänsla. I nästa ögonblick brast vi i skratt allihop åt det ytligt rationella i vår resas framskyntande betydelse, som var så absurd och så underbar. Man kunde dock inte förneka att bakom denna naturliga händelsekedja låg Jiang Qings allvarliga fasta beslutsamhet att fortsätta att berätta om sin historia.

Följande morgon kom vår Shanghai-kontingent ut till flygplatsen för att vinka farväl. Yu, Lao Zhen och jag eskorterades ut på ett fält, som var öde med undantag av ett stort silvergrått jetplan. Leende och vinkande dök dess enda passagerare, som hade flugit med från Peking, upp i dörröppningen: Chang Ying, som var en framstående funktionär på propagandaområdet, tolken Shen Joyun och Tang Lung-ping, som var biträdande protokollchef och nu den ende manlige medlemmen av vår grupp.

Planets rymliga och välkonstruerade interiör var långtifrån ordinärt kinesisk. Chang Ying och jag fördes in i det främre passagerarutrymmet, som var inrett med skriv- och matbord, elektro-nisk apparatur och en säng i normalstorlek bäddad med fint broderade sidenlakan och en matchande kudde i blekskärt och vitt. Isolerade där ägnade vi, Chang Ying och jag, oss åt hennes äventyr som nybakad reporter i Chongqing i slutet av 1930-talet innan hon flyttade till Yanan, det kommunistiska basområdet där hennes och Jiang Qings vägar första gången korsades. På barskare sätt reagerade hon — nu i egenskap av propagandachef — på min frejdiga uppskattning av Lu Xuns intellektuella smidighet gentemot den strikta partilinjje, som bara uppskattade brottstycken av hans kommunistiska anda. Fast hon uppenbarligen var lojal mot auktoriteterna, var hennes sätt att tänka flexibelt, och våra ideologiska misshälligheter dämpade inte den ömsesidiga respekten eller det överdådiga i vår situation. Medan vi grälade i all vänskaplighet serverade två uppseendeväckande söta FBA-flickor fat med stekt anka, diverse konfekt, nybakta bullar, utsökta frukter, glass, öl och vin.

Avväpnad av det kinesiska vinet gav jag efter för Jiang Qings uppmaning att vila ut inför det okända som väntade i Kanton. Hon drog sig tillbaka till huvudsalongen. Sidenlakanen var en sinnlig kontrast mot de vakna timmarnas rigorösa proletarism. Medan jag domnade bort, drog en flygvärdinna för de bleka gardinerna. Jag sov ända tills jag väcktes av andrepilotens mjuka röst; han svävade över mig medan han med precisa tids- och rumstermer beskrev hur vi gick ned över Kanton-deltat.

”Kamrat Jiang Qing är redo!”

De orden var signalen till oss att lämna det gästhus där vi hade väntat, och så började vi bilfärden till Jiang Qings villa. I skymningen tutade sig våra bilar fram genom Kantons kaotiska trafik av människor och djur. Natten föll när vi körde genom utkanterna, där de skumpiga vägarnas skarpa kurvor förvirrade känslan för riktning. Vägen till Jiang Qings villa var smal och vindlande och kantad av djupa bambudungar. Därinne låg unga FBA-vakter delvis dolda med blänkande bajonetter. Villan — en rymlig modern envåningsbyggnad — stod i tyst tillknäpphet omgiven av tropiska trädgårdar: klättrande bougainvillea, hibiskus i varma färger, skära lotusblommor flytande i speglade dammar, välluktande magnolior, jasminer och ingefärsblommor, cikadors pulserande skri och fåglars atonala variationer.

Villans inre var rymligt men dekoren neutral och lättades endast upp av glänsande blå vaser, gyllne svärdsliljor och enstaka rullmålningar — samtliga moderna men inte socialistrealistiska eller uttalat politiska. Här — tusentals kilometer från den nordliga huvudstaden, där hon besvärades av regeringsformaliteter och rivalitet — var Jiang Qing mjukare och mer avspänd. Hon bar en utomordentligt välskräddad blusdräkt av tung crêpe de chine med en halvveckad kjol, som slutade vid mittvaden, en klädstil påminnande om vår i början av 50-talet. De vita plastsandalerna och handväskan från Peking var desamma fast väskhandtaget nu var omlindat med ett sällsamt slitet stycke sammet.

”Är ni nervös i min närvaro? Det behöver ni inte vara.”

”Nej”, sade jag.

Jag var faktiskt mindre nervös än vid vårt första möte. Jag började göra anteckningar. Som en reaktion på den besvärande hettan och fuktigheten rullade jag upp mina armar ovanför armbågarna.

”Ni är för varm”, anmärkte hon och gav ett tecken till en hjälpredda att slå på luftkonditioneringen, som startade med ett stönande, dånade ett ögonblick och därefter plötsligt andades ut.

Då hon erinrade om omständigheterna kring vårt första möte nästan två veckor tidigare, sade hon att premiärminister Zhou hade frågat om hon ville träffa mig. Han hade sagt att jag var ”ung och entusiastisk för Kina” och att jag hade rekommenderats av John S Service sedan jag börjat mina diskussioner med den kinesiska FN-representationen. (Service hade varit med i den amerikanska Dixie Mission som besökte Yanan i mitten av 1940-talet. Hans uppriktiga rapporter om livet bland de unga kommunisterna gav honom dåligt rykte — sedermera förvandlat till motsatsen — inom utrikesdepartementet men väckte de kinesiska kommunisternas ovanskliga beundran.) Trots att jag inte var kommunist hade man bedömt mig vara en ”varm anhängare av det kinesiska folket och alla revolutionära människor”. Hon hade visserligen varit på väg till ett annat uppdrag men så hade hon beslutat stanna kvar för att få träffa mig. Varför? Om hon inte hade gjort det skulle hon ha gett intryck av arrogans och nyckfullhet. Dessutom kunde hon inte bortse från det ansvar hon kände gentemot det kinesiska folket. Hon visste också att jag redan hade träffat Storasyster Deng (Deng Yingchao) och att Deng och jag hade inlett trevande diskussioner. I största hast hade hon ordnat så att jag skulle få se några operor, och hon försäkrade att man inte haft tid till mera omfattande förberedelser. Sedan hade hon brytt sin hjärna med vad hon skulle skänka mig. Hon skrattade nu när hon tänkte på

att hennes förfärliga ängslan och rännande hade fått henne att svettas ymnigt. Naturligtvis kände hon mig inte väl, men hon hade bildat sig en god uppfattning om mig den där första kvällen i Peking. Sedan vi skilts hade hon börjat spekulera mer ingående om mitt arbetes natur och hon hade också bestämt ”den grundläggande konstruktionen” (hon använde termen utan att exakt förklara vad den innebar) i en serie intervjuer och hon var medveten om att de skulle resultera i publicering.

Fyra eller fem dagar tidigare hade hon stigit upp i gryningen för att flyga till Kanton. Varför Kanton? Jo, för att slippa ifrån regeringsrutinerna och få läkarvård. Hon sov och åt bättre när hon slapp trycket i Peking. Efter några dagar hade hennes minne, som tidvis svikit henne de senaste månaderna, återgått till det normala. För att jag inte skulle dra den felaktiga slutsatsen att detta var hennes vanliga sätt att tillbringa tiden försäkrade hon att hon rutinmässigt ägnade sig åt ”allvarliga politiska frågor” och hon konstaterade med eftertryck att hon ”inte stod ut med bagateller”. Hon och jag skulle inte slösa tid på bagateller.

Kort före min ankomst hade hon talat inför omkring femtonhundra personer och rapporterat om det aktuella läget inför en funktionärsgrupp. Bortsett från dessa engagemang var hennes verkliga motiv att träffa mig, men hon underströk att vårt möte måste hållas hemligt. Om massorna i Kanton och dess omgivningar fick kännedom om att hon fortfarande fanns i närheten skulle de bli fruktansvärt upphetsade. Och om de upptäckte hennes verkliga avsikt — att samtala med en utlänning — skulle de bli mystifierade. Därför skulle jag fram till min avresa i slutet av augusti inte träffa någon annan än henne, medlemmar av kretsen kring henne och mina följeslagare.

Edgar Snow, förklarade hon, hade haft fördelen att ha gott om tid till långa, förklarande samtal med ordförande Mao, premiärminister Zhou och de andra revolutionärer i den gamla generationen som arbetade i nordvästra Kina mot slutet av 30-talet. Den dittills äldsta jag talat med var Deng Yingchao. Under Fjärde maj-rörelsen (1919) var hon femton år gammal; Jiang Qing var då endast fem och för ung att förstå denna omvälvande händelse. Jiang Qing medgav att Deng Yingchaos revolutionära historia var längre än hennes egen, men, påpekade hon, hennes hade varit ”bredare” eftersom den inte begränsat sig till kvinnofrågor.

När hon och de andra ledarna arbetade i nordvästra Kina (1937-1947), hade deras gemensamma mål varit att stödja ordförande Maos idéer. På grund av sin speciella ställning på den tiden (hon och Mao hade gift sig 1939) kunde hon diskutera Yanan-perioden mer detaljerat än Deng Yingchao. Fast hon själv inte deltog i Den långa marschen från De centrala sovjetområdena till nordvästra Kina vid mitten av 1930-talet, skulle hennes skildring belysa den retrospektivt. Allmänt skulle hon koncentrera sig på händelser som hon personligen varit vittne till. Men hon skulle inte påtvinga mig något. Om jag inte var intresserad av militära frågor skulle hon hoppa över det. Eftersom bourgeoisien alltid var ”väpnad till tänderna” kunde kineserna inte reda sig utan vapen. Kineserna ville inte ha krig, sade hon. Men det var skillnad mellan rättfärdiga och orättfärdiga krig. Kineserna startade aldrig orättfärdiga krig. Medan hennes panna slätades ut sade hon att hon inte tänkte predika dogmatiskt.

Leende sträckte hon sig efter en smal ask i guldbrokad ur vilken hon tog upp en liten fint snidad solfjäder i sandelträ. Hon fingrade förtjust på den och sade att hon hade använt den i många år. På ena sidan fanns skära plommonblommor målade på sidenöverdraget. På den andra sidan stod Mao Zedongs dikt ”Vintermoln”, daterad den 26 december 1962, då han fyllde sjuttio sui (den traditionella kinesiska metoden att räkna dagen för födelsen som den första födelsedagen). Dikten lyder:

Snö tynger vintermolnen, de vita tussarna yr,
blommorna har vissnat, hela naturen har åldrats.
Högt under himlen tumlar de kalla luftströmmarna,

nere på jorden fläktar ännu en ljum bris.
 Endast hjälten kan driva bort tigern och leoparden,
 ingen kämpe räds de vildaste björnar.
 Plommonträden välkomnar den snöfyllda himlen,
 skänker ej en tanke åt flugorna som frusit ihjäl.
(Svensk tolkning Göran Malmqvist)

Medan jag läste igenom Maos rader försäkrade hon mig att det inte var ett originalmanuskript av Maos hand. Ordförandens kalligrafi är konstnärlig och hans gräs-stil (kursiv) är berömd, fullt jämförbar med Wang Xizhis. (Den mest berömde kalligrafen i Kinas historia, 321-391. Hans konst har beskrivits som "lätt som seglande moln och stark som en retad drake".) Den som trodde sig ha möjlighet att komma över en originaltext med Ordförandens kalligrafi skulle riskera livet för att skaffa sig den. Med vida gester vände hon sig om för att visa mig den stora reproduktionen av Maos djärva, ibland besynnerliga kalligrafi, som hängde på väggen bakom. Hon började åter tala om solfjädern och sade att hon hade beställt en åt mig. Den skulle komma snart, men till dess fick jag använda den här. Ett ögonblick senare beslöt hon att skänka den till min dotter.

"Vad heter hon?"

"Alexandra."

"Varför valde ni ett ryskt namn?" frågade hon uppförande. Jag sade något om att ryssarna, bland andra, hade lånat namnet från grekiskan, men det verkade inte intressera henne.

Hon sträckte sig för att ta upp små vita jasminringar och vita miniatyrorkidéer från porslins-tallrikar på bordet, doppade fingrarna i en skål med vatten och stänkte droppar på kronbladen. Denna förtjusande ritual inledde alla de följande kvällarna i hennes sällskap. Ibland under samtalets gång delade hon ut lösa blommor till kvinnorna som passade upp. Medan solfjädrarna vajade med ojämna mellanrum till långt in på natten, insveptes vi i intensiv blomdoft blandad med den tunga sandelträlukten, och denna doft rann sakta ut i alla hörn av rummet.

"Hur betar vi oss i fortsättningen?" undrade hon.

Eftersom jag var ytterligt nyfiken på hur hon skulle välja samtalsämnen, sade jag att hon i egenskap av kulturregissör borde förbehålla sig det initiativet. Och jag var medveten om hur föga det skulle komma att likna en intervju med någon västerländsk eller delvis europeiserad ledare som väntade sig en hel serie frågor och påståenden från intervjuarens sida. Dessutom hade jag vid det här laget varit tillsammans med henne så länge att jag insåg att mina amerikanskt inspirerade intressen var marginella för att inte säga irrelevanta i förhållande till hennes innersta livsdynamik och till Kinas historia.

Hennes levnadshistoria var lång, kvalfylld och romantisk, började hon eftersinnande.

"Men skriv nu inte enbart om mig", tillade hon hastigt.

Eftersom hon talade i egenskap av marxist rådde hon mig att skildra hennes levnadsöde mot bakgrund av revolutionen som helhet. Om man tar hänsyn till den revolutionära erfarenhetens panorama blir den enskildes roll mycket ringa. Och hennes roll hade varit mycket liten, sade hon bestämt.

Jag skulle känna mig fri att inte hålla med henne och att komma med invändningar; det skulle inte skada vår vänskap, den skulle bestå. Hennes enda önskemål var att jag inte förvanskade vad hon sade. Jag hade inte för avsikt att vare sig lovprisa eller klandra henne, svarade jag och hoppades att på så sätt slippa ifrån de konfucianska och kommunistiska historikernas mästrande. Min främsta målsättning var att noggrant återge vad hon sagt och den känsla för

hennes personlighet som bara ett direkt möte kunde förmedla. Med ett citat från Lu Xun förklarade hon att hon visserligen skulle kritisera andra men alltid kritisera sig själv obarmhärtigare. Man fick aldrig bli självbelåten. Hon hoppades att min unika upplevelse av Kina inte skulle göra mig inbilsk. Man måste vara blygsam oavsett hur unik ens levnad varit.

Hon förmodade — och log när hon gjorde det — att jag ville veta mer om hennes personliga levnadsöde. Därför skulle vi börja med kriget, eftersom krigets principer gav ledtrådar till det liv hon hade levt och till revolutionens dynamik i stort. Om jag var ointresserad skulle hon inte tvinga på mig militärhistoria. Men, försäkrade hon, hennes skildring skulle inte bli torr och tråkig. Därefter skulle vi övergå till personhistoria och börja med hennes barndom.

Vid det laget hade klockan blivit nio på kvällen. Med ett senare avbrott för middag och förflyttning till ett annat rum för att vi skulle få friskare luft talade hon oavbrutet fram till klockan halv fyra på morgonen. Medan timmarna gick, höjdes hennes egen energinivå och hon verkade inte ha något emot att åhörarna blev förströdda och till och med dåniga av att sitta fysiskt överksamma i obarmhärtig hetta medan den enda aktivitet som förekom var hennes monolog.

Varje kväll avslutade Jiang Qing sin berättelse först efter upprepade uppmaningar från livvakterna och sköterskorna och diverse tecken från de båda livläkarna som vankade fram och tillbaka på golvet eller tyst iakttog henne från avlägsna delar av rummet. Utöver dessa personer som vakade över hennes person bestod vårt sällskap av Xu Erwei och Shen Ruoyun, vilka avlöste varandra som tolkar, vice propagandaministern Zhang Ying, vice protokollchefen Dang Longbing (den ende mannen i hennes politiska omgivning) samt mina båda följeslagare Yu Shi-lian och Lao Zhen.

Den andra kvällen flyttade vi över till en större villa (fast Jiang Qing bodde kvar i den gamla) med fler rum som kunde användas i tur och ordning allteftersom den kvava sydliga luften blev duven. Vart och ett av dessa grotkliknande rum var försett med samma slags handdukar — stora och små, torra och våta, heta och kalla som vi använde för att fräscha upp oss, teserviser, cigaretter, skålar med torkad frukt, skrivdon, papper, mikrofoner på låga bord och annan inspelningsapparat. Mönstret för våra intervjuer, som pågick i sex dagar, var start på förkvällen, avbrott för sen middag och fortsatt diskussion in på morgontimmarna. Vid ett tillfälle hade vi ett extra sammanträffande på förmiddagen och ett annat samma eftermiddag. Så gick det till då Jiang Qing i den kejserligt proletära stil som hon betraktade som sitt privilegium med ständiga utvikningar och förirringar berättade sin revolutionära levnad för mig.

Sid 126-128 [Kap. 5. Film i Shanghai: Efterbilder]

I

En kväll efter en sen middag i Kanton och en skön promenad i en sal i villan avslöjade Jiang Qing att hon hade ett nöje i beredskap: Garbos ”Drottning Kristina”. Hennes ansikte brann av förväntan. Denna Metro-Goldwyn-Mayer-film från 1933 var en av hennes gamla favoriter. Hon hade gett order om att den skulle flygas från Peking till kvällens underhållning. Hennes personliga arkiv med utländska och kinesiska filmer innehöll en nästan komplett Garbosamling. Men hennes enda kopia av ”Kameliadamen” var redan då i dåligt skick efter att ha visats om och om igen i alla dessa år. Och, medgav hon beklagande, någon kopia av ”Anna Karenina” hade hon inte.

Hennes ögon dansade medan ljusen släcktes ett efter ett, och när vi satt där i mörkret, påpekade hon att hur många gånger hon än hade sett denna film blev hon alltid lika överväldigad av den. Filmen, som projicerades mot en portabel duk, gnisslade och hoppade av ålder, skådespelarnas rörelser var antingen onaturligt snabba eller långsamt malande. Ljudspåret var praktiskt taget ohörbart. Det fanns inte heller någon kinesisk undertext, en brist som inte avskräck-

te Jiang Qing, som kunde manuskriptet från början till slut. Hennes löpande kinesiska skildring, som hon mumlade i mitt öra, var faktiskt mycket tydligare än den engelska dialogen.

Filmen var fascinerande för mig, inte bara därför att jag aldrig hade sett den utan också och ännu mer därför att hon valt att visa den. Vad fanns det för samband mellan denna europeiska saga och Jiang Qings utomordentligt ovanliga levnad? Den svenska 1600-talsdrottningen Kristina är en vacker och viljekraftig ung regent som har förkastat hovmännens förslag på lämpliga äkta män och i stället har en egen uppsättning älskare. Nyligen har hon bländats av den skroderande spanske ambassadören (John Gilbert), som anlant till Sverige för att fria till henne på den spanske kungens vägnar. Förtjusande kostymerad som yngling¹ beger hon sig till det värdshus dit ambassadören väntas. Eftersom värdshuset är fullbelagt, tilldelas de båda ”unga männen” samma rum. När kvällen framskrider kastar hon masken. De råkar in i en passionerad kärlekshistoria, som leder till att hon abdikerar för hans skull. Men så dör han och lämnar Kristina utan kärlek och makt. Filmen slutar med att Garbo står i klassisk profil, ljus och fridfull i fören på sitt fartyg och skådar oförskräckt bort mot en obestämd framtid.

Ljuset tändes och avslöjade Jiang Qings egen distinkta men mindre berömda profil — hon var dimögd. Själv trött i ögonen tittade jag på klockan — den var nästan två på morgonen — ett intresse för tiden som inte undgick Jiang Qing. Leende meddelade hon att detta bara var ett litet avbrott. Så snart projektorerna var laddade, skulle vi få se en färsk dokumentärfilm om arkeologiska utgrävningar efter kulturrevolutionen nära staden Changsha i provinsen Hunan, trakterna kring ordförande Maos födelseort. Under tiden kunde vi fortsätta med att fotografera varandra där vi slutat tidigare på eftermiddagen: i månskenet ute på terrassen ovanför lotusdammen i orkidéträdgården. För att få en naturlig miljö instruerade hon sin livvakt Hsiao Chiao att ordna med höga bambukrutor och kraftig inomhusbelysning. Vi tog bilder av varandra i kanske en timme. Om min kamera fångade henne i ett obevakat eller muntert ögonblick, blev Jiang Qing livlig vid upptäckten. Allt detta gick förlorat då hon tog på sig sin officiella min.

Bland miraklen i den arkeologiska dokumentärfilmen fanns ”den konserverade prinsessan”, vars porösa kvarlevor drogs fram i ljuset efter en mer än tvåtusenårig balsamering. Jiang Qing njöt av denna film, som hon verkade ha lett inspelningen av, och kommenterade de vetenskapliga slutsatserna utan att gå närmare in på att filmen strikt anslöt sig till den nya proletära arkeologiska politiken.

II

Jiang Qing arbetade inom filmen endast åren 1936 och 1937. Efter denna korta information började hon berätta om den del av sitt liv som hon helst ville glömma. Men de två åren fick inte ses isolerade från resten av hennes liv, varnade hon. Folk vill gärna tro att hon under hela sin ungdom bara eftersträvade berömmelse. Somliga har påstått att hennes enda ambition i livet var att bli stjärna vid 21 års ålder. Hur långt från sanningen var det inte! Som skådespelare liksom i allt annat hade hon börjat längst ned och sakta arbetat sig uppåt. Som artonåring hade hon fast arbete som skådespelerska, men hennes lön var mycket låg. Bortsett från skådespelandet, det enda som utomstående verkade ha lagt märke till, var arbetet för det kommunistiska partiet det *verkligt* väsentliga för henne som ung. Hon spände blicken i mig och sade att utlänningarna inte hade uppfattat hur djupt hon engagerat sig för kommunismens sak...

¹ Denna intrig stämmer spökliskt väl överens med filmformeln för de gamla kinesiska legenderna om vandrande riddare (sägner som fortfarande omhuldas i Hongkong och på Taiwan). I dessa klär en okonventionell ung kvinna, som törstar efter äventyr, ut sig till yngling, upplever världsliga äventyr tillsammans med sin följeslagare och hamnar snart i samma säng som han. I lämpligt ögonblick avslöjar hon sin kvinnlighet. Eftersom motivet att låtsas tillhöra motsatt kön är förbjudet i de nuvarande kommunistiska filmerna kände Jiang Qing kanske liksom miljoner andra en nostalgisk längtan efter det.

Sid 308-309 [Kap. 11. Den röda paviljongen på nytt]

1962 och 1963, då hon sysslade med olika kulturprojekt i Shanghai, hade hon mycket att göra med chefen för propagandaavdelningen vid Östkinesiska partikommittén, Xia Zhengnong — en man som de då trodde var en ”god kamrat” fast de senare fann att han var opålitlig. Under ett samtal med honom om romanens historiska bakgrund berättade han att man hade upptäckt en trädgård i Peking med namnet Takuanyuan (dvs som i romanen, men enligt experter utspelas romanen inte i Peking utan i Nanjing). Jaså, sade hon, om det är riktigt så borde man ändra romanens titel från ”Drömmen i den röda paviljongen” till ”Cao Xueqins resekåseri”! Han begrep inte vad hon menade, berättade hon sarkastiskt.

Caos roman var ett sådant våldsamt angrepp på den härskande klassen att myndigheterna förbjöd den. Under flera kejsardynastier befann den sig på svarta listan. Men förbudet gjorde den bara ännu mer fascinerande för publiken i stort. Folk var så angelägna att äga den ocensurerade originalupplagan att de kunde betala något hekto silver för en kopia. Då romanen skrevs av för hand så ofta under årens lopp, blev resultatet naturligtvis att det förekommer skilda varianter bland de bevarade upplagorna. Men originalets skärpa har inte trubbats av med tiden. Under Daoguang-perioden (1821-1851) och opiumkriget (1839-1840) betraktade en viss hög ämbetsman ”Drömmen i den röda paviljongen” som en drog, som skulle kunna exporteras och verka bedövande på andra folk — på samma sätt som de brittiska imperialisterna hade importerat opium för att söva det kinesiska folket.

1700-talsträdgårdarna, dikterna och skarorna av sällskapsdamer, som stod så levande för vår fantasi, gav raffinerade ekon också i Jiang Qings sydliga livsföring. Även om hon inte förfogade över den berömda trädgården Takuanyuan i ”Drömmen i den röda paviljongen”, hade hon en jämförbar förlustelse på sin tillflyktsort i Kanton: en orkidépark, som sträckte sig mellan hennes villa och Pärlfloden. Mot slutet av den överraskande morgon då hon kastade sig in i kulturrevolutionens frågeställningar, föreslog hon en scenförändring. Varför inte träffas i orkidéparken senare på eftermiddagen?

Vi anlände var för sig till Jiang Qings frodiga, hemlighetsfulla trädgård. Jiang Qing anförde guiderna och mig längs vindlande stigar och pekade ut de mest exotiska varianterna bland de hundratals orkidéerna där. Sakta passerade vi genom månportar, gick genom planteringar som var skickligt anlagda som ”naturlandskap”, passerade rustika tehus och vandrade över små välvda broar över konstgjorda bäckar och dammar. Det enda som saknades var lärde män i fotsida ämbetsdräkter och kuschade serveringspojkar. I ett disigt fjärran reste sig en utsiktspaviljong. Jiang Qing, som var klädd i gnistrande siden, satt på verandan och tittade ut över en lotusdamm.

Då vi närmade oss, hälsade hon oss muntert där hon satt i sin breda korgstol och fortsatte med sitt ”arbete”, som hon kallade det. Ur en korg tog hon upp sällsynta exemplar av orkidéer och lade dem på läskpapper uppspänt på lätta träramar, som hennes livvakt hade tillverkat. Hon lade varje blomma på en ram och täckte över den med en annan ram varefter hon band ihop dem med ett snöre i alla fyra hörnen. ”Ni får gärna fotografera mig när jag arbetar”, sade hon samtidigt som hon drev upp sin redan snabba takt till ackompanjemang av skratt och prat. Och det gjorde jag. Trots det starka solskenet sent på eftermiddagen höll livvakten en stark strålkastare riktad mot henne. Plötsligt började hon anklaga sig själv för att verka lättsinnig, varefter hon gick fram till balustraden och antog ett neutralt uttryck av officialitet mot lotusdammens frodiga bakgrund.

”Nu är det min tur”, sade hon och gav sig på det komplicerade schweiziska fotograferings-system som fanns uppmonterat i en annan del av verandan. För att manövrera sin Rolliflex på stativet täckte hon över huvudet och kameran med en luggsliten, fyrkantig, himmelsblå sammetstrasa, tog snabbt en serie bilder och kom med dämpade uppmaningar om förändringar

i arrangemanget. Hon räckte över negativramarna allt eftersom till livvakten som, förklarade hon, skulle ha överinseendet över framkallningen. Gång på gång fick hon de övriga att röra sig inom räckhåll för sökaren.

Muggar med aromatiskt te, som var bryggt på färska orkidéer, fick oss att återvända in under paviljongtaket. Där tittade vi på fåglar i fantasifulla burar, fick sällsynta blommor från planteringarna och småpratade. Snart började Jiang Qing vandra omkring på verandan; i vattnet nedanför ilade guldfiskar i alla regnbågens färger omkring.

Sid 495-504 [Kap. 19. Elfte timmen]

Kineserna har länge trott att en dynastis undergång och ett förestående regimskifte förebådas av naturkatastrofer. I april 1976 störtade en väldig meteorit, den största som någonsin återfunnits av människan, ned i provinsen Kirin. I juli och augusti skakades norra Kina av tre stora jordbävningar. Stora delar av Peking förstördes och den närliggande industristaden Tangshan lades i stor utsträckning i ruiner. Då jorden skakade i konvulsioner i flera veckors tid, övergav miljoner människor sina hem och tog sin tillflykt till gatorna. Utländska seismologer uppskattade antalet döda till 665 000 och antalet sårade till 775 000 — historiens näst största jordbävning.

Lika anmärkningsvärd som förlusterna i människoliv och de metafysiska antydningarna i dessa naturkatastrofer var den kinesiska pressens hastighet. De döda sörjdes inte och antalet offer publicerades aldrig. I likhet med den revolutionära konsten betonade det revolutionära reportaget endast den ljusa sidan och uppmanade folket att förvandla ”sorgen till styrka”. Under jordbävningarna hölls den revolutionära sång- och dansrutinen i gång i Jiang Qings mönsterby Xiaojinzhuang inte långt från den svårt drabbade staden Tianjin. Tidningarna beordrade landet i övrigt att följa dess exempel.

Trots den revolutionära romantiken var det hjälparbete som organiserades av viceordförande Hua Guofeng storartat. ”Motstå jordbävningen och besegra katastrofen” var dagens slagord. Den 1 augusti hade *Folkets Dagblad* en ledare med rubriken ”Människan kan besegra himmelen”. (Hötte man med näven åt gammaldags fatalism?)

Under julijordbävningarnas spänning avled Zhu Deh, som tillsammans med Mao hade grundat Röda armén. Han blev nittio år gammal. Mao Zedong själv hade inte setts av massorna sedan majdagen 1971, men under det senaste kvartsseket hade han genom massmedierna blivit den mest välkände härskaren i Kinas historia. Han avled den 9 september.

Minneshögtiden pågick i åtta dagar. Under TV-sändningarna från ceremonierna, vilka var kortare än de för Zhou Enlai, verkade Jiang Qing härjad; kring huvudet hade hon en svart duk. På sin krans hade hon skrivit ”Från din lärjunge och stridskamrat Jiang Qing”. (Den siste som betecknat sig som stridskamrat var Lin Biao.) I motsats till Deng Yingchao vid Zhou Enlais begravning spelade Jiang Qing inte änkans roll — hennes känsla av ledardistans till Ordföranden var av gammalt datum. Den 18 september stelnade hela landet i tystnad i tre minuter för att hedra hans minne. Flygplan, fartyg och fabriker stod stilla. I kulisserna debatterade de som rivaliserade om att efterträda Mao om vad som skulle ske med hans kvarlevor. Slutligen meddelade man att Ordföranden skulle placeras i en kristallsarkofag kring vilken ett mausoleum skulle uppföras.

Det var den storvuxne och korpulente Hua Guofeng som nu framstod som Kinas starke man. Inom de högsta partikretsarna hade han börjat uppträda efter Deng Xiaopings fall. Föga var känt om denne enkle man från Shanxi. Efter 1955 hade han gjort karriär i Maos hemprovins Hunan och efter 1971 tjänstgjort under Zhou Enlai i Peking. Mindre än en månad efter Maos död hade Hua lyckats med vad ingen kunnat sja om: han blev partiets ordförande samtidigt som han behöll sina poster som premiärminister, chef för militärutskottet, partisekreterare i

Hunan och minister för den offentliga säkerheten. Fast han i motsats till traditionella härskare inte utvecklade någon personlig doktrin och ny jargong eller en modern nationell ledares sofistisering och världslighet hade han bevisat att han var en mästarpolitiker av aldrig skådat slag.

I mitten av oktober hade Hua [Guofeng] fått makten över pressen. Därmed fick han också möjlighet att den 7 oktober ge en skildring av hur han nått ordförandeskapet. Han lät ingen tid gå förlorad då det gällde att oskadliggöra rivalerna (eller förebygga en motkupp?) Den 16 oktober kom landets massmedier med ett budskap mer överväldigande än nyheten om Mao Zedongs död: arresteringen av ”de fyras gäng”. Dessa — Maos närmaste lärjungar — var Wang Hongwen, Yao Wenyuan, Jiang Qing och Zhang Chunqiao. Jiang Qing beskrevs som ledaren.

Hon måste ha blivit skräckslagen över sin förändrade ställning då hon arresterades den 6 oktober. Hennes eget parti hade stämplat henne som ”kontrarevolutionär”; drygt trettio år tidigare hade GMD [Guomindang] spärrat in henne som ”kommunistrevolutionär”. Men då visste nästan ingen hur hon såg ut.

Den 16 oktober drog människomassor genom Shanghais gator på samma sätt som under kulturrevolutionen då de nuvarande offren härskade. Mellan den 21 och den 24 drog miljoner fram längs Pekings breda avenyer till ackompanjemang av officiella radioutsändningar, fyrverkerier, cymbaler och trummor. Mao Zedongs berömda vaktstyrka, arméförband 8341, höll ordning på demonstranterna, som skanderade mot ”den partifientliga klicken” på det brutala språk som inspirerats ovanifrån.

Huas plötsliga uppstigande till den högsta makten berodde på det labila läge som rått sedan kulturrevolutionen. Man hade praktiskt taget inte alls iakttagit några lagprocedurer. Viktiga beslut hade fattats genom påbud, ofta utan klart angivande av myndighet. Våren 1976 hade till exempel utnämningen av Hua till partiets vice ordförande och premiärminister meddelats från ”particentrum”, vilket kunde betyda centralkommittén lika väl som Mao eller den grupp av ledare som innehade maktmonopolet.

Var Hua en självproklamerad partiordförande? Valdes han av sina kamrater i centralkommittén efter Maos död? Eller hade Mao faktiskt utsett honom till sin efterträdare innan han dog? Hur hade han, av alla, kunnat få bemyndigande att arrestera den som det kunde förefalla okränkbara Jiang Qing?

Kanske kommer vi aldrig att få reda på vad som faktiskt skedde. Det kinesiska folket försågs med väl valda utdrag ur Mao Zedongs anteckningar och samtal, som nu skulle godtas som en auktoritativ skildring av hur han överlämnat ”himmelens mandat” på sin dödsbädd. Den 25 (24?) oktober, dagen efter det Hua utropats till partiets ordförande inför en miljon människor, publicerade *Folkets Dagblad*, *Röda Fanan* och *Befrielsearméns Dagblad* den officiella motiveringen — hur bräcklig och tvivelaktig den än var — för att under de följande veckorna och månaderna förstärka den med andra ”citat”. Den 30 april 1976 hade Mao Zedong skrivit till honom: ”Med er vid makten är jag lugn.” (Detta kan dock ha sagts i samband med att Hua övertog ledningen av den pågående kampanjen mot Deng Xiaoping.)

Fördömandet av Huas uppenbara rivaler kom snabbt. Det första var en ”historia” om Maos påstådda missnöje med Jiang Qing och hennes krets. Samtidigt svärtade väggtidningar och andra medier ned dem med beskyllningar om och fantastiska bilder av deras ”oerhörda brott”.

Samma dag som Hua Guofeng blev ordförande, publicerades följande rapport om hans företrädares varning för ”de fyras gäng”. Den 17 juli 1974 hade ordförande Mao sagt till dem: ”Var försiktiga; akta er för att bli en liten fyramannafraktion.” Den 24 december: ”Bilda inte fraktioner. De som gör det kommer att störtas.” I november och december samma år, då man

förberedde fjärde nationella folkkongressen, sade han: ”Jiang Qing har vilda ambitioner. Hon vill att Wang Hongwen skall bli ordförande i nationella folkkongressens ständiga utskott och själv vill hon bli ordförande i partiets centralkommitté.”² Vid ett politbyråmöte den 3 maj 1975 upprepade Mao: ”Praktisera marxism-leninism och inte revisionism. Ena er och splittra inte. Var öppna och ärliga och intrigera inte mer; varför fortsätter ni med det?” Han varnade dem: ”Om detta inte ordnas upp under årets första hälft måste det ske under nästa; sker det inte i år måste det ske nästa; sker det inte nästa måste det ske året därpå.”

Då makten över medierna hade slitits ur de mest högljudda försvararnas händer fick Jiang Qing äta upp det skymfande språk hon använt mot sina fiender. De verbala vapen hon lånat från Lu Xun rekylerade. ”Sparka skoningslöst hunden i vattnet”, upprepade hennes fiender om ”de fyras gäng” då de svor att ta kål på dem. Brutalt förhånades de fyras anspråk på att ha varit Lu Xuns banérförare.

När hade Jiang Qings länge närda tvivel på att kineserna är ”civiliserade” varit mer berättigat? När hade Maos monumentala kamp för att revolutionera medvetandet varit mindre framgångsrikt? Väggtidningar spydde ur sig en otäck bottensats. Somliga krävde: ”Skär Jiang Qing i 10 000 bitar” — en gammal kinesisk tortyrmetod. Andra krävde att Yao Wenyuan skulle ”djupfrysas” eller karikerade honom med huvudet genomborrat av en penna — en anspelning på att Lu Xun använt pennan som en dolk. Ytterligare andra visade de fyra med hängande tungor och blodet sprutande ur munnen.

Lika obekymrade om rim och reson var radiorapporterna och artiklarna som anklagade Jiang Qing för brott som man konventionellt förknippade med hennes kön och med borgerlighet. Hon kallades lösaktig och prostituerad (utan bevis, fast många av hennes manliga kamrater öppet och politiskt ostraffat haft sin beskärda del av hustrur och älskarinnor). Hon hade gnatat på MAO (som prisades för att ha skällt ut henne). Hon hade spelat poker i flera timmar då hon kallades till Maos bädd fyra dygn innan han dog. En radiosändning i provinsen Hunan påstod att hon medgett att hon velat bli en ny kejsarinnan Lu eller Wu Zetian men tillade att även om hennes klass var progressivare än deras var hon inte lika skicklig som de eftersom de hade skaffat sig bundsförvanter. (Vilken byråkrat eller general kunde hon ha räknat med?) Hennes vana att låna böcker om antikens historia och om kejsarinnor visade hennes ambition att själv bli kejsarinna. (Vem klandrade Mao för att ha sökt säkra sin regim genom att läsa historieböcker och anspela på historiska händelser?) När Mao låg för döden påstods någon ha hört henne säga: ”Mannen måste abdikera och låta kvinnan ta makten. Också en kvinna kan bli monark. Även under kommunismen kan det finnas en drottning.”

Som bevis för att Hua räddat nationen från en självkorad kejsarinna citerade partiauktoret Mao: ”Innan ordförande Mao dog berättade han med stort allvar för kamrat Hua Guofeng historien om Liu Bang, som strax före sin död förstod att kejsarinnan Lu och andra i hennes klan konspirerade för att förråda landet och gripa makten. Kamrat Hua höll ordförande Maos ord i minnet och motsvarade dennes uppriktiga förväntningar.” Jiang Qing uppgavs ha legat bakom det nya intresset för kejsarinnorna de senaste två åren och för att ha beskrivit kejsarinnan Lu som en legalist. En väggtidning visade hur hon stirrade i en bok om Wu Zetian, en kejsarinna som folklegenden också utmålat som lösaktig.

Förtjänade kamrat Jiang Qing denna plötsliga nedsvärtning? Vad innebar det att hon var ”en kapitalistvägens vandrare” och ”en typisk representant för bourgeoisien inom partiet”? Eller

² Den 20 december 1974 hade jag skickat ett långt brev till Jiang Qing i vilket jag bad henne klargöra vissa punkter i hennes berättelse om 1972 och att i egenskap av nationell ledare kommentera senare händelser i Kina och utlandet. För första gången fick jag inget svar. I januari skärpte He Liliang och Huang Hua, som besökt Peking, påtryckningarna mot mig för att få mig skriva om ordförande Maos historia i stället för hennes.

var det bara inledningen till en ny övning i invektiver av den art som utslungats mot Mao Zedongs tidigare fallna kamrater, framför allt Liu Shaoqi, Lin Biao och Deng Xiaoping?

Efter arresteringen av Jiang Qing överflödade pressen av skildringar av hennes oproletära beteende. Dazhai-brigaden rapporterade om ett besök hon gjort i september 1976: ”Denna partifientliga kvinna, som skröt om att vara 'revolutionens banérförare inom litteratur och konst', kom till Dazhai och hade med sig allt utom köksvasken, bl a en vagnslast filmer; varje kväll tittade hon på oanständiga importerade filmer. När hon skulle upp på en kulle bara 70 meter bort red hon först på en häst och bytte sedan till bil omgiven av dussintals uppvaktande. Hon ville bli fotograferad vart hon än gick, vilket kostade omkring 3 000 yuan.” Enda skälet till att hon visat sig på jordbrukskonferensen året innan var att hon ville utsträcka sin personliga makt över den.

Hur skulle de grupper och personer som stått henne nära i många år klara hennes fall? Ett exempel på det var hennes personliga fäste på landsbygden, Xiaojinzhuang. Hon var fortfarande mäktig på armédagen den 1 augusti 1976 då pressen rått militären att följa Xiaojinzhuangs exempel och inrätta politiska aftonskolor, läsrum och propagandagrupper. Framstående bland efterföljarna var Fanghualian, ett förband som Jiang Qing överöst med brev och andra personliga favörer. En vecka efter Huas makttillträde uttryckte bönderna i Xiaojinzhuang i de mest stereotypa vändningar sin trohet mot honom. Men inte förrän i slutet av november vände de sig mot sin fallna härskarinnna Jiang Qing. Detta ”ruttna ägg”, som de kallade henne, hade egoistiskt påstått att Xiaojinzhuang ”tillhörde” henne och particentrum. Under sina täta besök prålade hon som en kejsarinna. På kvällen skulle all boskap stängas in för att inte störa hennes sömn.

Liknande rapporter om Jiang Qings kejsrerliga krav på absolut tystnad då hon sov (vanligtvis under morgontimmarna) kom från Sommarpalatset, där flygplan förbjudits landa på flygfältet i närheten, och från ön Hainan, där bilar på halvannan kilometers avstånd måst slå av motorn. Då hon bodde i sin Kanton-villa (där vi hade träffats) måste flodtrafiken motas bort och skeppsbyggandet uppskjutas. Bladen på alla träd utmed vägen till Orkidéträdgården i Kanton dammades av innan hon kom.

Mindre löjeväckande än antydningarna om dålig neurastenisk smak var de illasinnade versionerna av hennes historia. Våra samtal hade gjort mig övertygad om att vad hon fruktade mest av allt var undersökningar om hennes skådespelarkarriär på 1930-talet. I en stort uppslagen artikel avslöjades bevis på hennes ”kontrarevolutionära” inblandning i skådespel och filmer (”Sai Jinhua” och ”Blodet på Vargberget” nämndes) som byggde på nationalförsvarstemat, vilket var förknippat med Wang Ming, och som var relativt sympatiskt inställda till GMD.

Men andra beskyllningar, som hade mindre med personligt uppträdande och personhistoriska bisarrerier att göra, skulle i det långa loppet bli allvarligare för henne eftersom de gällde Mao Zedongs moralkodex och landets historia. Hon och hennes anhängare beskylldes för principmissbruk och för att ha förföljt folket. De fyras gäng hade förfalskat Mao Zedongs tänkande och grumlat folks begrepp om förhållandet mellan kunskap och tillämpning, materia och medvetande, ledarna och massorna, produktion och produktivkrafter, överbyggnad och ekonomisk bas, politik och käll, revolution och produktion, demokrati och centralism, frihet och disciplin. Enklare uttryckt ”förväxlade de riktiga och felaktiga teorier och skadade både revolutionen och produktionen. Viftande med marxismen-leninismens banér saboterade de ordförande Maos revolutionära linje och politik och hävdade en högerextremistisk kontra-revolutionär revisionistisk linje.”

Känslor av ständig förföljelse och av att det var hopplöst att göra någonting rätt vädrades av folket i Dazhai: ”Denna samling skurkar lät metafysiken utbreda sig ohämmat, och de gjorde

idealismen till ett mode, vilket fick till följd att folk alltid hade fel oberoende av vilket arbete de utförde och hur de arbetade. De fick en att lida på ett eller annat sätt eftersom det var lika fel att göra något som att inte göra något. Ingenting kunde alltså uträttas. De hatade ända in i märgen alla som gick in för att bygga socialismen.”

Dagen för Hua Guofengs utnämning rapporterade Pekings borgmästare Wu De inför en miljon människor om ”de fyras gäng”: ”De dyrkade det utländska, svansade för utlänningar, hade olovliga utländska förbindelser och sysslade med flagrant kapitulationsverksamhet och landsförräderi.” Påståendet upprepades i pressen tillsammans med mer uttalade anklagelser mot Jiang Qing för ”förräderi”. Enligt ledarartiklar, radiosändningar och rykten hade Mao 1972 eller 1973 blivit ursinnig på Jiang Qing med anledning av de intervjuer hon beviljat mig utan att ha fått hans eller centralkommitténs tillstånd (fast hon absolut hade Zhou Enlais tillåtelse och Wang Dongxings bistånd). Han uppgavs ha klandrat henne för att ha förrätt parti- och statshemligheter och försökt bygga upp en egen personkult. Någon tid därefter påstods Mao ha slutat att leva tillsammans med henne. Detta följdes av hans förmenta varningar i juli 1974 mot bildandet av en ”fyramannafraktion”.

I början av oktober 1976 uppgavs Hua Guofeng ha förklarat vid ett politbyråmöte att intervjuerna väckt Ordförandens vrede och negativt påverkat hans hälsa hösten 1975, då skildringar av Ordförandens vrede började spridas internationellt. Enligt skildringarna var Jiang Qing så påstridig att Mao skickade följande lapp till henne: ”Jag är åttio år gammal nu. Ändå besvärar du mig genom att säga allt möjligt. Varför har du ingen medkänsla? Jag avundas Zhou Enlai och hans fru [som var lyckligt gifta i femtio år].”

Då Hua tvingade henne att lämna tillbaka några av Maos dokument, som hon anklagades för att ha tagit — och gjort ändringar i — strax efter hans död, ringde hon upp honom och skrek: ”Ni vill kasta ut mig innan ordförande Maos kropp har kallnat! Är det så ni visar er tacksamhet för att ordförande Mao var vänlig nog att låta er avancera?” Han svarade: ”Jag skall aldrig glömma ordförande Maos vänlighet ... Vad beträffar att kasta ut er, så har jag ingen sådan avsikt. Ni kan lugnt bo kvar i ert hem; ingen kommer att kasta ut er.”

Den 7 december publicerade *Folkets Dagblad* i en särskild ram på första sidan ett tidigare okänt citat av den avlidne Ordföranden. Det var daterat den 21 mars 1974 och lød: ”Det är bäst att vi inte träffas. Du har inte på årtal gjort vad jag bett om; vad är det då för mening med att träffas mera? Du har böcker av Marx och Lenin och du har mina böcker; du har envist vägrat att studera dem.”

Vem kunde säga om Hua Guofeng och hans män skrev historia eller skrev om historien?

Utrensningen av fyra framstående funktionärer, som stått Mao nära under betydligt längre tid än Hua, var bara början. Hua gick försiktigt fram; om han betett sig stalinistiskt, företagit massarresteringar och utmätt hårda straff, kunde han ha framkallat en motståndsrörelse eller ett inbördeskrig. Men för de hundratals, som känt Jiang Qing personligen, och de hundra-tusentals, som byggt sina karriärer på hennes verk, hade åtminstone en inre terror börjat. Vem ville försvara de skaror av överbyggnadsstjärnor som svurit henne trohet och uppriktigt trott att hon, som den officiella pressen hade bekräftat, representerade ordförande Maos önskan?

Ungefär samtidigt som Jiang Qing togs i förvar, arresterades några av hennes främsta anhängare. Bland dem kulturministern Yu Huiyong; Zhuang Zedong, bordtennistjärnan som även var ordförande i kommittén för fysisk fostran och sport; Xie Jing-i, den kvinnliga vice ordföranden i revolutionskommittén vid Qinghua-universitetet, och ordföranden i Qinghuas revolutionskommitté Zhi Zhun. I slutet av november avskedades Qiao Guanhua, den belevade utrikesministern, som värtaligt hade företrätt Mao Zedongs Kina i Förenta Nationerna sedan 1971; han efterträddes av Huang Hua. Både Qiao Guanhua och hans hustru Zhang Hanzhi,

som också var diplomat, anklagades offentligt för ”opportunistiska” förbindelser med Jiang Qing.

För att nedvärdera Jiang Qings kulturella betydelse och åtminstone tillsvidare bevara ett kulturellt status quo fördömde man inte hennes mönsterrepertoar, men denna sades ha tillkommit ”under direkt överinseende av ordförande Mao” (några enskildheter om hans medverkan och ledning avslöjades inte). Jiang Qings inblandning fördömdes summariskt. Pekingoperatruppen, som hade skapat ”Den röda lyktan”, fördömde ”de fyras gäng”: ”Deras brott är så mångfaldiga att de borde dö tusen dödar ... De tog litteraturen och teatern i besittning och skapade en fördärlig opinion. De var litteraturens och teaterns ondskefulla härskare.”

Obevekligt hade det högmod med vilket Jiang Qing härskat över filmcensuren och därmed den allmänna opinionen i ett kvartssekel skapat en utbredd förbittring, som inte kunde komma till uttryck förrän någon myndighet fördömt henne. Visst hade man sedan 1974 satt upp teaterpjäser på Jiang Qings etablerade teman och efter åtta år utan minsta produktion av spelfilmer (med undantag för filmversioner av operor och baletter) släppt ut några filmer med titlar som ”Att bryta med gamla idéer”. Men ändå var kulturkosten torftig. Kort tid efter utrensningen av Jiang Qing visades för en utvald publik filmer som producerats före kulturrevolutionen och därefter förbjudits. För första gången trycktes och spreds över hela landet artiklar med uttalat förakt för ”den fascistiska diktaturen i litterära och konstnärliga kretsar”.

Skulle Kina få uppleva ett töväder som Sovjetunionen efter Stalins död?

VII

Kina är kanske unikt i världen med tanke på hur historiska anspelningar och antydningar avslöjar innebörder i det kolossala drama, som landets politiska liv utgör. Hur skulle någon publik kunna undgå att uppfatta angreppen på nationens första dam, en kvinna med diktatorisk karaktär, väldiga ambitioner och de högsta förbindelser, som något annat än en indirekt attack mot dynastins grundare, vilken gärna föreställde sig själv som en ny Qin Shi Huangdi? I de historiska arkiven smögs veckorna efter Maos död in ett destruktivt element i förhållandet mellan honom och Jiang Qing. Har inget vittnesbörd av annan art sluppit igenom den nya regimens opinionsgaller?

I sitt brev till Jiang Qing i juli 1966 hade Mao spekulerat om att antikommunistiska höger-element efter hans död skulle kunna utnyttja vissa av hans uttalanden för att skaffa sig makt, men deras makt skulle inte bli långvarig, eftersom vänstern skulle ställa till med en ”landsomfattande exercis”.

Tio år senare skickade Mao ytterligare ett budskap till Jiang Qing. Det hade formen av en dikt. Ännu medan han var i livet lät hon sprida den, som vore den hans testamente, bland sina anhängare.

”Du har lidit oförrätt”, skrev han till henne. ”I dag kommer vi att vara i två skilda världar. Må var och en få frid. Dessa ord är kanske mitt sista budskap till dig. Det mänskliga livet är begränsat, men revolutionen vet inga gränser. Under de senaste tio årens kamp har jag sökt nå revolutionens topp men misslyckats. Men du skulle kunna nå toppen. Misslyckas du kommer du att störta ned i en omätlig avgrund. Din kropp kommer att slås sönder. Dina benknotor kommer att krossas.”

Bilaga. Kinesisk press om störtandet av ”de fyras gäng”

Följande är en ledare som samtidigt publicerades i de tre ledande dagstidningarna i Peking (Beijing) 24 oktober 1976. Översatt från den engelska versionen i *Peking Review* den 29 oktober 1976.

Stor historisk seger

Röda fanor vajar över berg och floder, överallt i vårt fädernesland, och våra 800 miljoner medborgares ansikten lyser av glädje. Hundratals miljoner människor i alla delar av vårt land har hållit jättedemonstrationer under de senaste dagarna. I går samlades en miljon soldater och civila till ett massmöte i huvudstaden Peking. De välkomnade varmt kamrat Hua Guofengs övertagande av posterna som ordförande i Kinas kommunistiska partis centralkommitté och ordförande i partiets militära kommission. Centralkommittén hälsade med tillfredsställelse den stora seger det innebär att den komplott, som initierats av den partifientliga klicken Wang Hongwen, Zhang Chunqiao, Jiang Qing och Yao Wenyuan i syfte att överta makten i partiet och staten, har omintetgjorts. Centralkommittén fördömer indignerat de många brott som har begåtts av De fyras gäng. Alla i partiet och i armén, liksom folken av alla nationaliteter över hela landet, är beslutna att sluta leden kring partiets centralkommitté, vars ordförande är Hua Guofeng, utföra ordförande Maos påbud och föra den proletära revolutionens sak till fullständig framgång.

Kamrat Hua Guofeng valdes av den store ledaren ordförande Mao själv till dennes efterträdare. Ordförande Mao föreslog i april 1976 kamrat Hua Guofeng till innehavare av posterna som förste vice ordförande i Kinas kommunistiska partis centralkommitté och premiärminister. Den 30 april skrev ordförande Mao till kamrat Hua Guofeng ett handbrev med texten: ”Med dig i ledningen är jag lugn”. Detta är i överensstämmelse med de anordningar ordförande Mao hade vidtagit innan han avled och med den resolution, som antogs den 7 oktober 1976 av centralkommittén och dennas militärutskott. Det speglar den allmänna ambitionen hos partiet, armén och hela folket och var en stor seger i och med att den komplott omintetgjordes, som De fyras gäng hade planerat för att ta makten i partiet och staten. Det var ett glädjens ögonblick med oerhörd historisk betydelse. Nu är kamrat Hua Guofeng, som ordförande Mao hade obegränsat förtroende för och som älskas innerligt av hela folket, ledare för vårt parti; partiet och staten har nu en pålitlig rorsman när de fortsätter sin segerrika väg enligt ordförande Maos proletära revolutionära linje.

Partiets centralkommitté med kamrat Hua Guofeng i spetsen krossade De fyras gängs komplott om en kontrarevolutionär restauration och eliminerade något mycket skadligt i vårt parti. Wang-Zhang-Jiang-Yao hade länge utgjort en klick, De fyras gäng, som hade aktivt arbetat för att splittra partiet. Vår store ledare ordförande Mao var sedan lång tid tillbaka medveten om detta, och han kritiserade de fyra häftigt och försökte omskola dem gång på gång. Han hade också vidtagit vissa åtgärder för att lösa problemet. Ordförande Mao kritiserade dem den 17 juli 1974: ”Det är bäst att ni är försiktiga; bilda inte en liten fraktion med fyra medlemmar.” Den 24 december kritiserade han dem än en gång: ”Bilda inte

fraktioner. De som gör det kommer att störtas.” I november och december samma år, när de centrala organen förberedde den Fjärde nationella folkkongressens session, sade ordförande Mao: ”Jiang Qing har vildsinta ambitioner. Hon vill att Wang Hongwen skall bli ordförande i Nationalkongressens ständiga utskott, och själv vill hon bli ordförande i partiets centralkommitté.” Vid ett möte den 3 maj 1975 i centralkommitténs politbyrå upprepade ordförande Mao grundprincipen för de tre ”du skall” och de tre ”du skall icke” och varnade de fyra: ”Tillämpa marxism-leninismen och inte revisionismen, stå enade och inte splittrade, var öppna och ärliga, intrigera eller konspirera inte. Verka inte som ett gäng av fyra, gör inte det; varför fortsätter ni med det?”

Samma dag gav ordförande Mao på tal om detta problem order om att ”om problemet inte löses under första halvåret i år måste det lösas under andra halvåret. Löses det inte i år, måste det lösas nästa år eller nästa år igen.”

Inför ordförande Maos kritik och omskolningsförsök intog De fyras gäng en attityd av kontra-revolutionärt dubbelspel; utåt låtsas ge med sig men i sitt inre opponera sig. Det var inte bara så att de inte visade ett spår av ånger, nej de tvärtom gjorde ont värre och fortsatte på sin felaktiga väg. Under den period, när ordförande Mao var allvarligt sjuk och sedan han hade gått bort, blev de fyra ännu vildsintare i sina attacker mot partiet och påskyndade sina ansträngningar att överta den högsta ledningen i partiet och staten. Vi stod inför en allvarlig risk för att partiet skulle bli revisionistiskt och statens politiska färg förändras.

I detta kritiska ögonblick i den kinesiska revolutionen vidtog partiets centralkommitté med kamrat Hua Guofeng i spetsen, som representerar hela partiets, arméns och folkets grundläggande intressen och allmänna ambitioner och agerar med proletariats djärvhet och visioner, beslutsamma åtgärder mot De fyras gäng, vilket utgjorde en partifientlig klick, och krossade dess komplott för att usurpera makten i partiet och i staten, samt räddade revolutionen och partiet. Sålunda vann proletariats en avgörande seger genom att slå tillbaka attacken från bourgeoisin.

De fyras gäng, ett fördärv för landet och folket, begick skändliga förbrytelser. Dess medlemmar förrådade de grundläggande principerna om ”de tre 'du skall' och de tre 'du skall icke' ” som ordförande Mao hade förkunnat, fifflade för egen vinnings skull med marxism-leninismen och Mao Zedongs tänkande, med ordförande Maos direktiv, motsatte sig ordförande Maos proletära revolutionära linje i en hel rad inrikes- och utrikesfrågor samt tillämpade revisionismen bakom en fasad av marxism. De ägnade sig åt kriminell verksamhet för att splittra partiet, bildade en fraktion, vandrade sina egna vägar, upprättade ett eget system inom partiet, gjorde som de ville, satte sig på sina höga hästar gentemot andra människor, och placerade sig själva över ordförande Mao och partiets centralkommitté. De ägnade sig i stor utsträckning åt intriger och konspirationer och lade sig i allting för att ställa till oro överallt, inkräkta på ordförande Maos revolutionära principer och strategiska planer och underminera den socialistiska revolutionen och det socialistiska uppbygget. De blandade ihop det som är rätt med det som är fel, spred rykten, arbetade i stor skala för att skapa en kontrarevolutionär opinion, tillverkade anklagelser mot andra och satte efter eget skön etiketter på andra, och de försökte kasta ut ett stort antal ledande kamrater i partiet, regeringen och armén samt ta ledningen i partiet och staten. De dyrkade allt utländskt och svansade för utlänningar, upprätthöll förbjudna förbindelser med utlandet, förrådade viktiga parti- och statshemligheter, och tillämpade skrupelfritt kapitulationism och nationellt förräderi. Med olika trick följde de en kontra-revolutionär revisionistisk linje, en ultra-högerlinje. Ordförande Mao påpekade: ”Ni arbetar för en socialistisk revolution och ändå vet ni inte var bourgeoisin finns. Den finns i kommunistpartiet — de som har makten och vandrar den kapitalistiska vägen. Dessa människor fortsätter att gå kapitalismens ärenden.” Wang Hongwen, Zhang Chunqiao, Jiang Qing och Yao Wenyuan är typiska företrädare för den bourgeoisin som finns inom partiet, människor

som utan ånger vandrar den kapitalistiska vägen, och ett gäng av borgerliga konspiratörer och karriärister.

Vår kamp mot De fyra är en strid på liv och död mellan de båda klasserna, de båda vägarna och de båda principerna. Genom att bilda en liten egoistisk klick, som syftade till att ta makten i partiet och staten, försökte De fyra att på ett avgörande sätt förändra vårt partis proletära natur, förändra dess principiella linje under socialismens hela historiska period och återupprätta kapitalismen i Kina. Om de hade lyckats i sina planer, skulle det ha inneburit katastrof för det kinesiska folket. I och med att denna partifientliga klick har krossats, har partiet befriats från en grupp dolska förrädare och landet rensats från ett svårt gissel, och en anledning till missnöje från folkets sida avlägsnats. Partiet, armén och folket jublar. Detta är ett bra exempel på hur man i praktiken genomför ordförande Maos stora teori om den fortsatta revolutionen under proletariatets diktatur. Det är av enorm omedelbar betydelse och långtgående historisk vikt för vårt fasthållande vid partiets grundlinje, kampen mot och förhindrandet av revisionism. konsolideringen av proletariatets diktatur, stopp för kapitalismens återinförande, byggandet av socialismen, upprätthållandet av principerna om proletariatets internationalism och genomförandet av ordförande Maos revolutionära linje och strategi för utrikespolitiken. Krossandet av De fyras gäng är en stor seger för den stora proletära kulturrevolutionen och för Mao Zedongs tänkande.

1971 påpekade ordförande Mao: ”Vårt parti har redan bakom sig en femtioårig historia och har genomkämpat tio stora strider om partiets linje. Under dessa tio strider har det funnits människor, som har velat splittra vårt parti, men ingen av dem har förmått göra det. Detta är en fråga som är värd att studera: ett så stort land, en så stor befolkning, och ändå ingen splittring. Den enda förklaringen till det är att folket, partiet och alla medlemmarna i det samtliga motsätter sig splittring. Mot bakgrunden av sin historia har vårt parti en lysande framtid.”

I en summering av vårt partis erfarenheter från de tio striderna om partilinjen framhöll ordförande Mao att ”det helt avgörande är, om vår ideologiska och politiska linje är korrekt eller om den är felaktig”, och han framlade tre grundprinciper: ”Genomför marxismen och inte revisionismen; stå enade och icke splittrade; var öppna och ärliga och intrigera och konspirera inte.” Dessa principer är vår måttstock när vi skiljer de rätta linjerna från de felaktiga och utgör vårt vassa vapen när vi spårar upp bourgeoisin inom partiet. Vårt partis hela historia visar, att endast genom att hålla sig strikt till dessa tre grundprinciper kan partiet marschera i takt, få helhjärtat stöd från folkets stora massa samt organisera ett mäktigt revolutionärt skikt, och endast på det sättet kan vår revolutionära sak blomstra. Den som motsätter sig dessa tre grundprinciper, förråder den proletära revolutionens sak och partiets och folkets vitala intressen, förlorar ofrånkomligen folkets förtroende och drar ruin och vanära över sig själv. Vid tio tillfällen i det förgångna försökte ledarna för opportunistiska linjer splittra partiet, men de misslyckades. Den nu existerande partifientliga klicken Wang-Zhang-Jiang-Yao, alltså De fyras gäng, har också lidit ett vanhedrande nederlag, därför att dess medlemmar ägnade sig åt revisionism och splittring, konspirerade för att överta makten i partiet och staten, och på det sättet förverkade de folkets förtroende och blev ytterligt isolerade. Historien har gång på gång visat att det inte är lätt att krossa vårt parti. Det är värdigt det rykte det har som ett parti grundat, härdat och närt av ordförande Mao själv som ett politiskt moget marxistiskt-leninistiskt parti och ett stort, ärorikt och renlärt parti.

Alla i partiet, armén och alla de olika nationaliteterna i hela landet hyllar vårt parti för dess historiska seger. De är — under ledning av partiets centralkommitté med ordförande Hua Guofeng i spetsen beslutna att hålla marxism-leninismens och maozedongtänkandets ärorika röda fana högt och oförtrutet arbeta vidare på att fortsätta revolutionen under proletariatets diktatur. Vi måste grundligt avslöja de skamliga brott, som har begåtts av den fientliga parti-

klicken Wang-Zhang-Jiang-Yao, . inträngande kritisera deras kontrarevolutionära revisionistiska linje och radera ut dess skadliga inflytande. Det är nödvändigt att dra en korrekt gränslinje mellan de båda olika typerna av motsättningar och behandla dem korrekt, med allvar genomföra ordförande Maos principer om att ”lära av misstagen i det förgångna för att undvika sådana i framtiden, och bota sjukdomen för att klara patienten” samt om att ”hjälpa fler människor genom att fostra dem och krympa anfallsmålet”, så att vi kan förena oss med alla dem, som det är möjligt för oss att förena oss med. Vi måste fortsätta att kritisera Deng Xiaoping och slå tillbaka högeravvikarnas försök att upphäva korrekta domar. Vi bör entusiastiskt stödja ”de nya socialistiska tingen”, medvetet begränsa borgerlighetens rättigheter samt konsolidera och utveckla den stora proletära kulturrevolutionens landvinningar. Vi måste omfatta revolutionen, främja produktionen och andra typer av verksamhet samt beredskapen inför krig, anstränga oss helhjärtat, sikta högt och nå större, snabbare, bättre och mera ekonomiska resultat när vi bygger socialismen och fortsätter att utveckla en redan ypperlig situation.

Nu när vårt parti har eliminerat de ”fyra pesterna” har det blivit ännu bättre enat, ja till och med starkare och kraftigare, och proletariats diktatur i vårt land är ännu kraftigare befast. Folkets breda massa uppvisar en god anda och är stridbar. Överallt i vårt fosterland sjunger gyllingarna och svalorna pilar fram genom luften. Framför oss ser vi ”en politisk situation med både centralism och demokrati, både disciplin och frihet, både enighet i viljan och individuell sinnesro och livaktighet”. Eftersom vi har ett så stort parti, armé och folk kan inga svårigheter hejda vår segerrika frammarsch. Under ledning av partiets centralkommitté med ordförande Hua Guofeng i spetsen är vi i stånd att fortsätta vår frammarsch med den socialistiska revolutionen i enlighet med ordförande Maos principer och strategi och, i enlighet med den storslagna plan ordförande Mao framlade, nå fram till en omfattande modernisering av jordbruket, industrin, försvarsmakten samt vetenskapen och tekniken och bygga upp Kina till en mäktig socialistisk stat före slutet av detta århundrade, i syfte att lämna ett ännu större bidrag till mänskligheten och arbeta för kommunismens slutliga genomförande.